

Sosiaali- ja terveysministeriö

Kotka 8.3.18

Lausunto ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain (101/2001, kudoslaki) muuttamisesta (viite STM002:00/2018 ja STM/45/2018)

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoamme luonnoksesta laiksi ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain (101/2001, kudoslaki) muuttamisesta.

Ehdotetun lain päätarkoituksena on lisätä elävältä luovuttajalta tapahtuvia uusiutumattoman elimen ja kudoksen luovutuksia mahdollistamalla se, että luovuttajina voivat toimia muutkin henkilöt kuin voimassa olevan kudoslain 4 §:ssä tarkoitetut vastaanottajan lähiomaiset ja muut läheiset. Tämä koskee elävän henkilön toisen munuaisen luovuttamista.

Elävältä luovuttajalta saadun munuaisen toimintakyky on yleisesti ottaen parempi ja pidempiaikainen kuin kuolleelta luovuttajalta saadulla munuaisella. Useimmiten nopeampi toipuminen mahdollistaa nopeamman työhön palaamisen sekä parantaa oleellisesti saajan elämänlaatua.

Selvitysten perusteella useiden muiden valtioiden, mm. muiden Pohjoismaiden, lainsäädäntö mahdollistaa sen, että uusiutumattoman elimen tai kudoksen luovuttajana toimii vastaanottajan läheinen ystävä. Tämä lisäisi Suomessakin luovuttajien määrää ja olisi myös yhteiskunnallisesti ja kustannushyödyllisesti perusteltavaa. Myös luovuttajan saama emotionaalinen hyöty on usein merkittävä.

”Säännöksissä mahdollistettaisiin myös se, että luovuttajana voisi toimia henkilö, jolla ei ole geneettistä tai emotionaalista yhteyttä vastaanottajaan. Tämä tulisi kyseeseen, jos luovuttajaksi aiottu vastaanottajan sukulainen tai muu läheinen ei sovellu luovuttajaksi jostakin lääketieteellisestä tai muusta syystä”.

Tämä rajaus altruistisen luovuttajan käytöstä vain heillä, joilla ei omaismahdollisuuksia ole, varmistaisi, ettei marginaalisten altruististen luovuttajien määrä lisääntyisi kovin suureksi, koska se kuormittaisi terveydenhuoltojärjestelmää ns. turhillakin tutkimuksilla. Jos luovuttajaksi aiottu vastaanottajan sukulainen tai muu läheinen ei sovellu luovuttajaksi, luovuttajana voisi kuitenkin toimia myös muu siihen sopiva henkilö. Alla oleva lisäys on tähän hyvä:

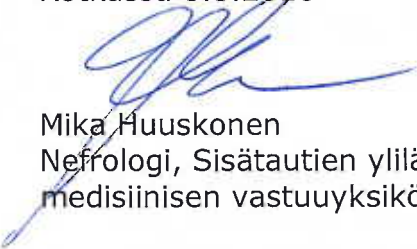
”Muun henkilön toimiminen luovuttajana ei näin ollen edellyttäisi, että jonkun läheisen soveltumattomuus on todettu tutkimuksissa, vaan soveltumattomuuteen riittäisi jo munuaispotilaan oma mielipide siitä, että hänen sukulais- tai muussa läheispiirissään ei ole luovuttajaksi soveltuvaa henkilöä.”

Pykälä 2 ja 5: Momenttiin ehdotetaan otettavaksi myös säännös, jossa edellytettäisiin, että edellä tarkoitettuja vapaaehtoisuuteen ja mahdolliseen taloudelliseen etuun liittyviä tutkimuksia tai selvityksiä suorittanut henkilö ei saa osallistua elimen tai kudoksen irrottamisesta päättämiseen on hyvä lisäys. Mielestämme se on hyvä lisäys ja parantaa myös ammattihenkilöiden oikeusturvaa. Tämä ei kuitenkaan sulje pienienkään yksikköjen toimintaa pois, koska apua on aina saatavissa elinsiirtoyksiköstä ja usein saaja on eri sairaanhoitopiiristä/maakunnastakin.

Elinluovutus- ja elinsiirtotoiminnan toteuttamisen sekä toiminnan valvomisen kannalta elinsiirtorekisteriin on tarpeen merkitä tieto muun muassa luovutuksen tyyppistä, toisin sanoen tieto luovuttajan mahdollisesta sukulaisuussuhteesta tai muusta yhdyssiteestä kuten ystävyssiteestä vastaanottajaan sekä silloin kun mainittua yhdyssidettä ei ole, tieto muusta luovutuksen tyyppistä, kuten esimerkiksi tieto siitä, että kyseessä on niin kutsuttu parittainen luovutus tai niin kutsuttu anonyymi luovutus. Näin on helpompi seurata tilanteen kehitystä ja toisaalta jälkikäteen voidaan varmistaa, että kyse on ollut sovitusta pelisäännöstä, jos mahdollisia riitautustilanteita ilmenisi.

Esitetyt muutokset parantavat munuaissiirteen saantimahdollisuuksia ja niillä on siirron saantia nopeuttava vaikutus. Tämä parantaa munuaisen saajan terveydellistä tilannetta ja mahdollistaa työssäkäynnin. Yhteiskunnallisesti vaikutusta on kalliin dialyysihoidon vähenemiseen ja dialyysipotilaan saamien komplikaatioiden kustannusten poistumiseen, varsinkin jos on kyse pre-emptiivisistä siirroista (ilman dialyysiä).

Kotkassa 8.3.2018

Mika Huuskonen
Nefrologi, Sisätautien ylilääkäri ja
medisiinisen vastuuyksikön päällikkö

Marja-Liisa Mäntymaa
Johtajaylilääkäri
Carea, Kymenlaakson keskussairaala